

Yhdessä koulutustakuuseen -hankkeen opintomatka Hollantiin 9.-11.11.2016 Taustamateriaali osallistujille

Katsaus Hollannin koulujärjestelmään

Hollannin koulujärjestelmä poikkeaa monin osin suomalaisesta järjestelmästä. Hollannissa oppivelvollisia ovat 5-18-vuotiaat, mikä tekee 13-vuotisesta oppivelvollisuudesta Euroopan pisimmän.¹ Kahdeksanvuotinen peruskoulu aloitetaan viisivuotiaana, mutta käytännössä lähes jokainen lapsi aloittaa koulun jo nelivuotiaana.² Koulut ovat pääasiassa joko julkisin varoin rahoitettuja julkisia (kunnan tai muun julkisen tahon ylläpitämiä) tai yksityisiä (ylläpitäjinä esim. uskonnolliset yhteisöt). Esimerkiksi tuoreimpia tulokkaita peruskoulusektorilla ovat IT-ympäristössä työskentelyä korostavat ”Steve Jobs-Schools”, joita on perustettu vuodesta 2013 alkaen eri puolilla maata jo noin 30.³

Noin 12-vuoden iässä oppilaat aloittavat alemmat toisen asteen opinnot. Samankaltainen malli, jossa valinta jatkoopintautumisen osalta tehdään jo 10–12-vuotiaana, on käytössä mm. Saksassa ja Itävallassa.⁴ Alemman toisen asteen koulutuspolun valikointiin ja ohjaukseen vaikuttaa vahvasti oppilaan osaamista mitta-

vien testien tulokset. Vuodesta 2015 alkaen kaikkien perusopetusoppilaiden on osallistuttava osaamista mittaaviin testeihin, joista selvästi suosituin on ns. ”[Cito-testi](#)”. Se on käytössä noin 80 % Hollannin kouluista.⁵ Lähes 300 kysymystä sisältävä testi mittaa mm. kielitaitoa, matemaattista osaamista sekä opiskelutaitoja.

Alemmat toisen asteen opinnot jakaantuvat neljään eri suuntautumisvaihtoehtoon, joista jatketaan ylempiin toisen asteen opintoihin⁶:

- **ammattillisia opintoja edeltävät nelivuotiset opinnot** (VMBO *preparatory secondary vocational education*), **joista jatketaan 1-4 vuotta ylempiä ammatillisia opintoja** (MBO *secondary vocational education*) ja mahdollisesti edelleen muiden opintojen parissa
- **yleiset viisivuotiset opinnot** (HAVO *senior general secondary education*), joista voi jatkaa meidän ammattikorkeakouluopintoja vastaaviin opintoihin (HBO *higher professional education; university of applied sciences*)

¹ Eurydice 2016a, 4

² [Children and youth support and care in the Netherlands 2015, 7](#)

³ Ks. tarkemmin: <http://stevejobsschool.world/>

⁴ Eurydice 2016b, 6

⁵ [Eurydice, Netherlands, Assessment in Primary Education](#) (luettu 4.11.2016)

⁶ Eurydice 2016b, 22

- **yliopisto-opintoja edeltävät kuu-sivuotiset opinnot** (*VWO pre-university education; gymnasium, lyseum*)
- **käytännönläheinen ja työelämään valmentava toiminta** sellaisille oppilaille, jotka eivät lisätu-enkaan avulla kykene suorittamaan ammatillisia VMBO-opintoja

Näiden lisäksi erityistä tukea tarvitseville on omat **erityiskoulut ja –oppilaitokset** (*SO special education, VSO Special secondary education*). Lukuvuonna 2014/2015 noin 31 000 lasta oli oppilaina erityiskouluissa. Kaikkiaan 37 000 lasta sai erityisopetusta. Toisen asteen lähes 1 miljoonasta oppilaasta lähes 40 000 sai erityisopetusta.⁷

Erityiskoulujen ja -oppilaitosten oppilasmäärän nähdään aivan muutaman viime vuoden aikana hieman vähentyneen. Alueellisista eroista huolimatta aiempaa useampi tukea tarvitseva oppilas osallistuu-kin opetukseen yleisissä oppilaitoksissa. Tähän kehityssuuntaan on pyritty vaikuttamaan myös mm. vuoden 2014 lainsäädäntöuudistuksella.⁸

Osa alemman toisen asteen oppilaitok-sista tarjoaa useita yllämainittuja suuntau-tumisvaihtoehtoja. Teoreettisesti oppi-laalla olisikin mahdollisuus kesken valitun opintopolun vaihtaa koulun sisällä yhdeltä koulutuspolulta toiselle. Se, kuinka yleistä tämä on, on kuitenkin vaikea sanoa. Cito-ja muiden osaamista mittaavien testien ohella esimerkiksi vanhempien koulutus-taustan nähdään vaikuttavan siihen, min-kälaisia jatko-opintosuosituksia oppilas

saa.⁹ Suurimmissa kaupungeissa yle-män toisen asteen ammatillisia opintoja tarjoavat ns. ROC:t (*regional education centre*), jotka ovat isoja koulutuksen jär-jestäjiä, jotka toimivat usein useassa eri toimipisteessä.

Yli 18-vuotiaat voivat osallistua **aikuis-koulutukseen**. Aikuiskoulutuksen paino-pisteenä ovat erityisesti hollannin kielen sekä matemaattisten aineiden opiskelu (sis. digitaidot). Tavoitteena on, että opis-kelija suorittaisi toisen asteen tutkinnon (VAVO). Kohderyhmänä ovat usein luku-ja kirjoitustaidottomat, maahanmuuttajat, ikäihmiset, yksinhuoltajaäidit sekä pitkäai-kaistyöttömät.

Kuten Suomessakin koulutuksesta vas-taavalla ministeriöllä (opetus-, kulttuuri- ja tiedeministeriö) on kokonaisvastuu koulu-tusjärjestelmästä. Alueellisten toimijoiden vastuulla ovat ohjaus ja lainsäädännölliset tehtävät. Perus- ja toisen asteen kou-lut ja oppilaitokset ovat paikallisesti orga-nisoituja. Jokaisen koulutuksenjärjestäjän vastuulla on noudattaa asetettuja säädök-siä.

Suomalaisesta kontekstista tarkasteltuna hollantilainen järjestelmä pitää sisällään paljon avoimeen tilastointiin ja vertailuun liittyviä elementtejä. Esimerkiksi vuodesta 2012 alkaen perus- ja toisen asteen oppi-laitokset ovat voineet hakea itselleen ”Ex-cellent School”-laatunimitystä, joka on myönnetty vuoteen 2015 mennessä 130 koululle.¹⁰ Vuodesta 2013 alkaen on alettu kiinnittämään huomiota myös kou-lujen johtajien ammattitaitoon ja laatuun ottamalla käyttöön tietokanta, johon jokai-sen rehtorin/johtajan on rekisteröidyttävä

⁷ Children and youth support and care in the Nether-lands 2015

⁸ [The State of Education 2014/2015, 33-39](#)

⁹ [The State of Education 2013/2014, 3](#)

¹⁰ [The State of Education 2014/2015, 42](#)

vuoteen 2018 mennessä (The Primary School Leaders' Professionalisation Register). Vastaava on otettu käyttöön myös toisen asteen oppilaitoksille vuoden 2016 alussa.¹¹ [Lisätietoa Hollannin opetusministeriön sivulta >](#)

Hollanti

Euroopan pisin oppivelvollisuus: 13 vuotta. (Muut: osassa Saksan osavaltioita, Unkari, Makedonia)

Perusopetus aloitetaan 6-vuotiaana, mitä edeltää vuosi ns. esiopetusta. 12-vuotiaana tehdään valinta erilaisten alemman toisen asteen opintojen väliltä.

Yksi harvoista Euroopan maista, jossa oppivelvollisuus päättyy vasta 18-vuotiaana. Kuitenkin 15/16-18/19 vuosien välissä opiskelu voi olla osa-aikaista. (Muut: Belgia, Saksa (18/19), Portugal, Makedonia (19))

Lähteet: Eurydice 2016a; 2016b

Nuoret ja nuorten tukipalvelut

Hollannissa nuorilla tarkoitetaan kaikkia alle 26-vuotiaita (0-25v.). Vuonna 2015 maassa oli noin 4,9 miljoonaa nuorta, joista noin joka viides kuului johonkin etniseen vähemmistöön.¹² Vuoden 2015 alusta Hollannin kunnat (393) ovat olleet

¹¹ Ibid., 46

¹² [Children and youth support and care in the Netherlands 2015](#)

¹³ Country Sheet on Youth Policy in the Netherlands (last updated 15.8.2016)

¹⁴ Lain tavoitteena on mm. vähentää erityistukea tarvitsevien lasten määrää ja kasvattaa ennaltaehkäisevän sekä varhaisen puuttumisen tukea ja edistää sosiaalisten verkostojen käyttöä. **Universaaleja, kaikille kuulu-**

vastuussa kaikista lasten, nuorten ja perheiden tukipalveluista. Tämä kattaa kaikki tuen muodot universaaleista ennaltaehkäiseviin sekä erityistukeen siihen asti, kunnes lapsesta tulee täysi-ikäinen. Aiemmin kunnat olivat vastuussa vain universaaleista ja ennaltaehkäisevistä palveluista ja muut tehtävät (esim. mielenterveyspalvelut) olivat 12 alueen (provinces) vastuulla.¹³ Tehtävistä säättää vuoden 2015 lapsi- ja nuorisolaki.¹⁴

Reformin taustalla nähdään olevan olemassa olleeseen systeemiin liittyneet haasteet. Näitä olivat mm. palveluiden, vastuiden ja rahoituksen hajaantuminen eri tahojen välille sekä hajaannuksesta aiheutuva tehottomuus. Samalla erityistuen ja -palveluiden tarve oli kasvanut vuosittain noin 10 %. Muutoksella onkin haettu parempaa koordinaatiota eri toimijoiden välille, palveluiden integraatiota sekä perheiden ja eri toimijoiden suurempaa roolia osana huoltoprosesseja ja ennaltaehkäisyä. Muutoksen ajatellaan johtavan yhtenäisempään, tehokkaampaan, läpinäkyvämpään sekä edullisempaan lasten, nuorten ja perheiden palveluihin. Samalla kuitenkin kunnilla on varsin suuri autonomia ja ne voivat esim. päättää, mitkä palvelut ovat ilmaisia ja mitkä maksullisia. Reformin myötä osa erityisesti pienemmistä kunnista on muodostanut alueellisia alliansseja taatakseen riittävät palvelut.

Nuorisopolitiikka ja perheiden ja lasten palvelut kuuluvat terveys-, hyvinvointi- ja

via palveluita ovat mm. nuorisotyö, lasten päivähoito ja koulut. Ennaltaehkäisevää ovat mm. lasten terveyspalvelut, sosiaalityö, vanhemmuuden tuki. Kunnallisia nuoriso- ja perhekeskuksia on olemassa useissa kunnissa. Samoin uusia moniammatillisia ryhmiä on nyt jo toiminnassa noin 70 % kunnista. Ne toimivat linkkinä ennaltaehkäisevän ja erityishuollon välillä. **Erityispalvelut pitävät sisällään mm. nuoriso- ja lastensuojelun sekä mielenterveyspalvelut.**

urheiluministeriölle (Ministry of Health, Welfare and Sport). Myös useat muut ministeriöt vastaavat lapsiin ja nuoriin liittyvistä asioista.

Hollanti kansainvälisissä tilastoissa

Useissa nuorten koulutusta- ja työllisyyttä mittaavissa viimeaikaisissa kansainvälisissä tarkasteluissa Hollanti nousee esille yhtenä eurooppalaisena kärkimaana. Esi-merkiksi tuoreen selvityksen mukaan 15–24-vuotiaiden **NEET-nuorten (*not in employment, education or training*) osuus on Hollannissa Euroopan alhaisin (5,5 %)**. Vastaava osuus Suomessa on 10,2 % ja EU:n keskiarvo 12,5 %.¹⁵ Hollannissa 15-29-vuotiaista työskenteli 68 % vuonna 2015, mikä on OECD-maista kolmanneksi korkein osuus.¹⁶

Myös 15-16-vuotiaiden nuorten osaa- mista mittaavissa PISA-tuloksissa Hollanti on menestynyt varsin hyvin. Vuoden 2012 tuloksissa 65 vertailumaan joukossa Hollanti oli matematiikan osalta sijalla 10 (Suomi 12.). Lukutaidon ja luonnontieteen osalta Hollanti oli Euroopan maista kuudenneksi paras (Suomi molemmissa 1.) ja matematiikan osalta paras (Suomi 3.).¹⁷

OECD:n esittämien tilastojen mukaan 14 % hollantilaisista oli vuonna 2014 vailla

ylempää toisen asteen koulutusta (upper secondary education).¹⁸ Lisäksi lähes joka viides (16,3 %) ei saa suoritettua kahdeksanvuotista peruskoulua tavoiteajassa (2013).¹⁹

Koulutuksen keskeyttä- mistä ehkäisevät toimet

Hollanti on ollut yksi harvoista Euroopan maista, jossa on ollut käytössä koulutuksen keskeyttämiseen liittyvä **kansallinen strategia sekä sille asetettu koordinaa- tiotaho**. Muut vastaavat maat ovat Espanja, Malta sekä Belgian Flaaminkielinen alue.²⁰

Koulunkäynnin keskeyttämisen ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet ovat vuodesta 2007 alkaen olleet Hollannissa keskeisinä poliittisina prioriteetteina.²¹ Tällöin mm. oppivelvollisuuden yläikäraja nostettiin 16:sta 18 ikävuoteen. Oppivelvollisuuden toteutumisen seuranta on alle 18-vuotiaiden osalta kunnan ja yli 18-vuotiaiden osalta aluehallinnon tehtävä.

Valtakunnalliseksi tavoitteeksi on asetettu, että vuoteen 2016 mennessä vuosittain alle 25 000 nuorta keskeyttäisi koulunkäynnin. Tähän asti tuloksellisuutta on pidetty hyvänä.²² **Keskeyttäjäksi (early school leaver) määritellään kaikki 12–23-vuotiaat, jotka keskeyttävät opintonsa lukuvuoden aikana ilman, että**

¹⁵ Eurofound 2016, 36. Tilastossa NEET-nuoret on jaettu seitsemään eri ryhmään, joita ovat mm. pitkäaikais-työttömät, sairaat ja vammaiset sekä perhesyistä koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat. Suurimman ryhmän jokaisessa maassa muodostavat alle 12-kuukautta työttömänä olleet. Hollannin tapauksessa silmään pistää sairaiden ja vammaisten osuus (21 %), joka on suurempi kuin muissa maissa, EU:n keskiarvon ollessa 6,8%.

¹⁶ [Society at a Glance. A Spotlight on Youth. How do the Netherlands compare? OECD, 2016](#)

¹⁷ [PISA 2012 Results in Focus. OECD 2014, 5](#)

¹⁸ [Society at a Glance. A Spotlight on Youth. How do the Netherlands compare? OECD, 2016](#)

¹⁹ [The State of Education 2013/2014, 12](#)

²⁰ [Tackling Early Leaving from Education and Training 2014, 12](#)

²¹ [The approach to Early School Leaving, 2014](#)

²² Lukuvuotena 2012–2013 uusia keskeyttäjiä oli yhteensä 27 950. Tämä oli 2,1% kaikista opinnot aloittaneista. Vastaava osuus reilu kymmenen vuotta aiemmin 2001–2002 oli 71 000, 5,5% (mukana kaikki toisen asteen linjat).

ovat saaneet suoritettua perustutkintoa (senior general secondary, pre-university, level-2 secondary vocational diploma).²³ Keskeyttäneiden suurimmat osuudet ovat mm. Amsterdamin alueella.²⁴

Oppivelvollisuuden pidentämisen lisäksi myös useita muita toimenpiteitä on tehty²⁵:

[Koulutustietokannan perustaminen](#), johon jokainen **opiskelija on rekisteröity henkilökohtaisella opiskelijanumerolla**. Tietokanta mahdollistaa opiskelijoiden seurannan sekä opintonsa keskeyttäneiden tilastoinnin kansallisella- ja aluetasolla sekä kunta- ja koulukohtaisesti. Menetelmä on ollut käytössä vuodesta 2005. Tilastojen läpinäkyvyyden edelleen kehittämistä pidetään tärkeänä.

Oppilaiden poissaoloja seurataan **sähköisellä poissaoloportaalilla**, jonka nähdään mahdollistavan aiempaa paremmin ja nopeammin puuttumisen tilanteissa, joissa nuorelle kertyy luvattomia poissaoloja. Tärkeänä nähdään hyvissä ajoin pinnaukseen puuttumista sekä vanhempien mukaan ottamista ennaltaehkäisevään työhön.

Siirtymävaiheessa alemmista ammatillisista opinnoista ylempiin ammatillisiin opintoihin nähdään liittyvän haasteita. **Suurin keskeyttäneiden osuus onkin juuri ylempien ammatillisten opintojen ensimmäisen vuoden aikana**. Tähän tilanteeseen on kehitetty ns. **VM2-malli**,

jossa alemman ja ylemmän toisen asteen opinnot linkitetään paremmin toisiinsa. Mallissa nuori voi jatkaa opintojen suorittamista vanhassa oppilaitoksessa tutussa ympäristössä, tuttujen opettajien parissa.

Myös ylemmissä toisen asteen opinnoissa **kiinnitetään parempaa huomiota** kriittisenä pidettävään ja merkitykselliseen **ensimmäiseen opiskeluvuoteen**. Tällöin tarjotaan enemmän intensiivistä ohjausta, lähiopetustunteja ja uraohjausta, jolla tuetaan opiskelijaa valitsemaan eri kurssien väliltä sekä linkitetään häntä paremmin alueen työmarkkinoihin.

Myös **opiskelijahuollollisia tukitoimia** niin oppilaitoksessa kuin kunnassakin on kehitetty. Esim. vuonna 2010 98 % kouluista oli yksi tai useampi ”care coordinator”. Useilla alueilla on pyrkimyksiä vahvistaa yhteistyötä järjestöjen, yritysten ja TE-palveluiden kanssa.

Osa **rahoituksesta perustuu suorituksiin**, jotka tukevat tavoitetta päästä alle 25 000 uuden koulupudokkaan. Eri koulutusmuodoille on erilaiset rahoituskriteerit, jotka myös huomioivat alakohtaiset erot. Lisäksi tarjolla on erillistä alueellista rahoitusta, joka perustuu kunkin alueen eri toimijoiden kanssa yhdessä valmisteltuun alueelliseen ongelma-analyysiin. Analyysin tarkoituksena on tukea ennaltaehkäisevää työtä parantamalla eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

²³ The approach to Early School Leaving, 2014

²⁴ Suurimmat osuudet Rijnmond (2,9 %), Haalanden/Westlandin (2,8 %), Agglomeratie Amsterdam (2,7 %) ja Flevolandin alueet (2,5%). Matalimmat osuudet olivat mm. Zuid-West Friesland (1,2%).

²⁵ Ks. tarkemmin: [The approach to Early School Leaving, 2014](#)

Kysymyksiä esitettäväksi hollantilaisille tahoille

Alemman toisen asteen ja ylemmän toisen asteen nivelvaiheessa

Millaiset mallit ohjauksessa ovat toimivia?

Onko olemassa joustavia polkuja/malleja nivelvaiheisiin ja miten niitä sovelletaan? (vrt. esim. maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmentava koulutus, VALMA tai opinnollistaminen)²⁶

Miten jatkokoulutuspaikkojen riittävyys varmistetaan? _____

Opintojen aikana

Millaiset mallit ohjauksessa ovat toimivia (ensimmäinen vuosi vrs. opintojen aikana)? _____

²⁶ “preparatory education for upper secondary vocational education and training”; “cooperation between

Millaisia tukitoimia erityisen tuen tarpeessa oleville oppilaille suunnataan toisen asteen opinnoissa? _____

Opintojen loppuvaiheessa ja opintojen jälkeen

Millaisia hyviä malleja on käytössä opintojen loppuvaiheessa ohjauksen näkökulmasta? _____

Maahanmuuttajataustaiset nuoret

Millaiset mallit ohjauksessa ovat toimivia?

Millaista täydennyskoulutusta ammatillisten aineiden opettajien ja lukion aineenopettajien kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseksi tarjotaan? _____

youth workshops and vocational institution & recognizing skills and competences during youth workshop coaching”

Lyhyesti vierailukohteina olevista oppilaitoksista

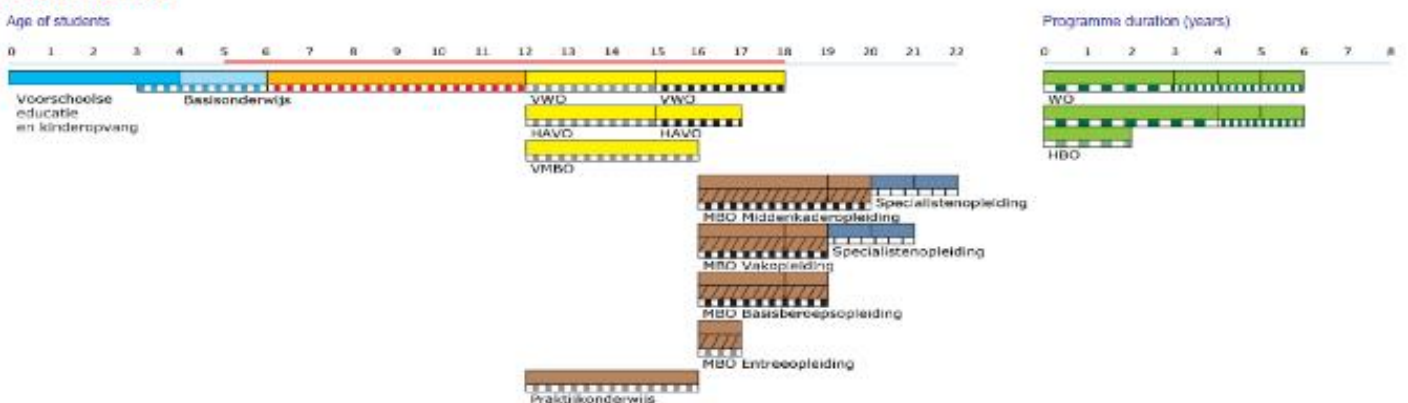
Albeda College on Rotterdamin alueen suurin ylemmän toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjä. Opiskelijat ovat iältään 15-16-vuotiaasta ylöspäin. Suuren opiskelijamäärän vuoksi koululla on paljon kokemusta opintojen keskeyttämiseen sekä opiskelijoiden tukemiseen liittyvistä kysymyksistä.

ROC van Amsterdam on yli 30 000 opiskelijan monialainen koulutuksen järjestäjä, joka pitää sisällään yhdeksän eri oppilaitosta. Vierailukohteena olevan oppilaitoksen oppilasmäärä on reilu 3 200 ja sen tunnuslauseena on ”Small within Big”. Hollannissa on toteutettu ammatillisen koulutuksen reformi reilu kymmenen vuotta sitten. Reformin alkuvaiheessa uudistukseen suhtauduttiin pitkälti kielteisesti. ROC van Amsterdamin edustajan mukaan tuolloin pelättiin mm. oppilaitoksen oman identiteetin katoamista. Tilanne on tasaantunut ja usea näkee nykyysteemissä paljon hyvää. Esim. valtion ja ministeriön suuntaan oppilaitoksella, joka edustaa 30 000 opiskelijaa, on aiempaa enemmän vaikutusvaltaa, puhumattakaan poliittisesta ja taloudellisista vaikutuksista. (paikkakunta: Hoofddorp)

Nova College on yksi suurimmista oppilaitoksesta, joka tarjoaa aikuiskoulutusta. Se tarjoaa eriasteista toisen asteen koulutusta alkaen valmentavasta koulutuksesta korkeimpaan toisen asteen koulutukseen. Osa opiskelijoista on suorittamassa pelkästään tiettyjä kursseja tai opintoaineita, osa suorittaa osa-aikaisena opintoja työn ohessa. Opiskelijoiden keski-ikä on 19 vuotta. Yhteistyötä tehdään opiskelijan aiemman koulun kanssa. Koulu tarjoaa ohjausta ja mentorointia ja se näkee, että on tärkeää saada opiskelijat sitoutumaan kouluunsa, ja että heillä on mahdollisuus kehittää itseään yksilöinä. (Paikkakunta: Hoofddorp)

Rijn IJssel on Arnhemissä sijaitseva monialainen ammatillinen oppilaitos. Oppilaitoksen opiskelijamäärä on 12 500. Heistä noin 9000 on perustutkinto-opiskelijoita (5 päivänä viikossa koulussa, työssäoppimisen määrä 20-60 %), 2 500 osa-aikaisia (esim. neljänä päivänä viikossa työssä ja yhtenä päivänä koulussa, työpaikalla tapahtuvan oppimisen määrä yli 60 %) ja 1000 aikuisopiskelijaa. Oppilaitoksessa opiskelee 106 eri kansallisuutta. Suurimpana ryhmänä turkkilaiset. Asukasluku Arnhemissä on reilu 141 000.

Netherlands

Matkan vierailukohteet.

Hyvä tietää

- 17 miljoonaa asukasta, väestöstä noin 21% ulkomaalaisia (9 % ”länsimaisia” ja 12 % muita)

- perustuslaillinen monarkia; kaksikamari-
nen parlamentti, vaalit alkuvuonna 2017

- vuosia sitten aloitettu desentralisaatio jat-
kuu yhä; tehtäviä ja vastuita on siirretty
alemmille tasoille ja erityisesti kunnille

- vuonna 2015 yli 43 000 haki turvapaikkaa
Hollannista. Suurimpina ryhminä syyria-
laiset (43 %) sekä eritrealaiset (17 %).

STUDY VISIT TO THE NETHERLANDS BETWEEN 9TH AND 11TH NOVEMBER 2016

The aim of the benchmarking visit is to learn about Dutch practices and cases on VET, youth education and career guidance and other youth support services. In particular, the study visit focuses on following questions:

- How to support young people in transition periods from school to VET and from VET to work? What means are being used for different target groups (e.g. immigrants and young people with special needs)?
 - What means are being used to support those young and adult students who have problems to complete their secondary education? What are the strategies for tackling early leaving?
 - What kind of cooperation exists between different policy areas and stakeholders? What kind of personal support and guidance is provided by the education provider? What are the roles of other stakeholders?
-

PROGRAMME

WEDNESDAY 9TH NOVEMBER

7.15	Meeting at Helsinki Airport, Terminal 2
8.15-9.55	Flight from Helsinki to Amsterdam, Finnair AY 841 From Schiphol to Amsterdam by train
11.00-13.00	Lunch and accommodation <i>Ibis Amsterdam City Centre (Stationsplein 49)</i>
14.00	Dutch education system and youth guidance and support services, City of Amsterdam (Jodenbreestraat 25) <i>César Kuyper, Policy advisor</i> <i>Lucca Visser, Policy officer of Education</i> <i>Ravic Melessen and Manon Castenmiller, Youthcenter for work and education</i>
19.00	Dinner: Café in de Waag (Nieuwmarkt 4)

THURSDAY 10TH NOVEMBER

GROUP 1: Rotterdam

- 8.40–9.21 **Intercity: Amsterdam-Rotterdam, Platform 14a**
- 10.00 **Ingrado** (Hofplein 20, <http://www.ingrado.nl/>)
Pieter Schoenmakers
- 11.30 **Lunch**
- 13.00 **School visit: Albeda College, Rosestraat 1101**
Roy Breinburg and Frans de Jonge, Student Support Service
- 15.54-16.36 **Intercity: Rotterdam-Amsterdam, Platform 11**

GROUP 2: Arnhem, Rijn IJssel (Alexanderstraat 35, Arnhem)

- 8.23-9.29 **Intercity: Amsterdam-Arnhem (train to Nijmegen), platform 5**
- 10.00 **Welcome to Rijn IJssel - Main information on Rijn IJssel**
Lenny van Kempen, international affairs coordinator
- 10.15 **Policy of Netherlands and Arnhem on preventing early school leaving**, Support of young students at Rijn IJssel by means of student services, Network of cooperation with local stakeholders, *Jos Gipmans, manager of student services*
- 11.15 **Good practices of specific support of students**
Lisa Harms, student services
- 12.00 **Lunch**
- 13.00 **Support of young students in completing secondary education and strategies for tackling early school leaving**
Hans van Zeeland, Maarten van Rossem and Lisa Harms
- 14.00 **Expert-carrousel on related themes, speed dating with staff from student services**, *Christa Gertsen on Career counseling and Sarah Groos / Lisa Harms on Inclusive education*
- 15.00 **End of the meeting**
- 15.31-16.37 **Intercity: Arnhem-Amsterdam, platform 11 (or 16:01-17:07)**
- 19.00 Discussion in Amsterdam: What have we learnt?

Friday 11th November

- 8.45-9.45 **Re-integration measures and projects for young people who risk dropping out or who have already dropped out - research perspective, Ms. Elif Keskiner, Rotterdam University**
- 10.13-10.35 **Train: Amsterdam Central – Hoofddorp, Platform 14b**
- 11.00-13.45 **Visiting ROC van Amsterdam, (Opaallaan 25, Hoofddorp)**
Contact person: Ms. Luisa Prando
- Lunch: school canteen*
- 14.00–16.00 **Visiting Nova College (Paxlaan 26, Hoofddorp)**
Contact person: Ms. Yvonne B. Walvisch-Stokvis
- Themes of the meeting: *How to better reach out adults with low level or no qualifications to motivate them to take part in education? How to support those who have difficulties to complete their studies?*
- 19.05-22.30 **Flight from Amsterdam to Helsinki**